

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1930 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående ny lagstiftning om mått och vikt.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 263, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Weibull* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande ny lagstiftning angående mått och vikt.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av mynt- och justeringsverket. Det yttrande, som i anledning härav inkommit, finnes fogat såsom bilaga vid detta utlåtande; och hänvisar utskottet till dess innehåll.

Med skrivelse den 26 juni 1918 ingav mynt- och justeringsverket till finansdepartementet förslag till nya författningar angående mått och vikt, vilka förslag i flera avseenden inneburo en genomgripande förändring av den gällande lagstiftningen på området. Mera av formella grunder föreslogs därvid först en uppdelning av bestämmelserna i berörda hänseende på tre särskilda författningar, av vilka en skulle beslutas av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt, en utfärdas av Kungl. Maj:t och den tredje beslutas av mynt- och justeringsverket. I samband med denna uppdelning föreslogs emellertid, att gränserna för Kungl. Maj:ts och myntverkets befogenhet skulle utvidgas. Därjämte inneburo förslagen inom ramen för det område, som regleras av förenämnda förordning, ett flertal sakliga ändringar, delvis av stor praktisk betydelse. Mest framträdande i förslagen var emellertid den utvidgning, desamma innefattade, till områden, som för närvarande icke finnas behandlade i svensk lagstiftning, nämligen framför allt dels fastställande av definitioner å och storleken av måttenheter för ett flertal olika slag av elektriska, dynamiska och optiska mätningar, dels ock kontroll över mätapparater för leverans av gas, vatten och elektricitet. Därjämte förordades samtliga — alltså även redan lagfästa — måttenheter sammanförande till ett enhetligt system, baserat på vetenskapliga grunder (»meter-ton-sekund-systemet»). I de delar, i vilka förslagen sålunda inneburo en nyreglering, byggde de huvudsakligen på i Frankrike framlagda lagstiftningsförslag.

*Skrivelse från
mynt- och
justerings-
verket den
26 juni 1918.*

Över mynt- och justeringsverkets berörda förslag inhämtades yttranden från ett flertal myndigheter och enskilda sammanslutningar. I ett stort antal av de i anledning härav inkomna yttrandena hemställdes, att förslagen måtte underkastas en överarbetning av vetenskapsmän och teknici samt även av representanter för handeln. Sedan myntverket — som i anledning av yttrandenas innehåll självt verkställt en revision i vissa avseenden av de tidigare förslagen — med åberopande av vad sålunda förekommit hemställt hos Kungl. Maj:t om att verket för överarbetning av förslagen måtte erhålla biträde av sakkunniga personer, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 24 februari 1922 åt myntverket att verkställa den överarbetning av ifrågavarande förslag, som kunde föränledas av över desamma avgivna yttranden eller eljest ansåges erforderlig. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades samma dag sakkunniga personer, med vilka verket skulle i ärendet överlägga.

Samtidigt med mynt- och justeringsverkets förslag förelåg ett på annan väg framkommet författningsutkast, berörande viss del av de ämnen, som behandlats av myntverket. Sedan vid internationell kongress år 1908 i London för elektriska enheter och elektriska normalmått, vid vilken konferens Sverige var representerat av professorn S. Arrhenius, fattats beslut bland annat om vissa vetenskapligt bestämda elektriska grundenheter och om s. k. internationella enheter, som skulle representera de förra enheterna och tillräckligt överensstämma med dem för att kunna antagas som grund för elektriska mätningar och för lagstiftning, ingavs nämligen av professor Arrhenius förslag, att Kungl. Maj:t måtte uti kommande lag eller stadga angående elektriska anläggningar intaga närmare angivna bestämmelser i enlighet med besluten på sagda samt tidigare hållna elektriska kongresser. Över detta förslag inhämtades yttrande från kommerskollegium, som den 6 april 1916 med förord överlämnade ett av kollegii elektriska inspektörer upprättat förslag till lag om elektriska måttenheter. Efter det ytterligare utlåtanden i frågan inhämtats, överlämnades handlingarna i ärendet till myntverket för att tagas i övervägande vid fullgörandet av förberörda överarbetningsuppdrag.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 24 november 1922 förklarat, att myntverkets berörda uppdrag skulle upphöra senast den 28 februari 1923, anmälde myntverket i skrivelse den 26 februari 1923, att uppdraget icke kunnat slutföras, varjämte myntverket överlämnade handlingarna i ärendet ävensom i vissa avseenden reviderat korrektorexemplar av myntverkets tidigare förslag samt yttrande i speciella punkter av de tillkallade sakkunniga.

Härefter igångsattes inom finansdepartementet med biträde av enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallad sakkunnig arbete i och för slutförande av överarbetningen av myntverkets förslag samt beredning av omförmälda förslag till lag om elektriska måttenheter. Avsikten var därvid, att frågan skulle kunna i hela sin vidd föreläggas 1924 års riksdag. Vid nämnda arbete visade sig emellertid ytterligare utredning erforderlig i olika avseenden, framför allt angående

internationella förhållanden. Det utröntes därvid, att på ett antal punkter enhetlighet icke rådde i uppfattningen mellan de större kulturländerna, utan att åsikterna gingo isär om den vetenskapliga grundval, varpå ett enhetligt system, omfattande enheter för alla slags mätningar, borde uppbyggas. De franska förslag, vilka lågo till grund för myntverkets ursprungliga förslag, hade visserligen, ehuru först efter väsentliga ändringar, lett till lagstiftning i Frankrike, men i övrigt hade det franska systemet endast i ett par mindre stater blivit genomfört. På flera håll hade i stället anförts starka tvivel på att principerna för den franska lagstiftningen i alla punkter vore sådana, att de kunde tänkas få internationellt erkännande. Ej heller besluten på omförmälda konferens i London hade mera allmänt lett till lagstiftning i olika länder.

Vid framläggande för 1924 års riksdag av förslag till förordning med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått yttrade chefen för finansdepartementet statsrådet K. J. Beskow rörande föreliggande spörsmål bl. a. följande:

Mått- och viktlagstiftningens historia i vårt land visar, att man på detta område tidigare ansett sig böra framgå med varsamhet och först sedan en nyhet mera allmänt genomförts i utlandet införliva den med svensk rätt. Vid nyss angivna förhållanden synes mig en liknande försiktighet vara att förorda i fråga om de väsentliga nyheter, som innehållas i myntverkets förslag. Liknande synpunkter hava framförts i åtskilliga av de över myntverkets förslag avgivna yttrandena. På många håll har därjämte yrkats en genomgående omarbetning av förslagen, förbunden med prövning av den vetenskapliga grundvalen för den franska lagstiftningen. Det praktiska behovet av ett lagfästade av de nya måttenheterna läser för övrigt icke vara så överhängande, att icke med frågans avgörande kan anstå, till dess större klarhet vunnits om dess internationella läge och förutsättningarna i övrigt för dess lösning, något som torde vara att vänta inom icke alltför lång tid. Vad särskilt angår den föreslagna kontrollen över gas-, vatten- och elektricitetsmätare, skulle en dylik kontroll icke kunna anordnas utan sådana kostnader för ena eller andra parten, som näppe- ligen för närvarande kunna anses betingade av läget och utvecklingen på området.

På nu anförda skäl har jag ansett, att med genomförande av myntverkets förslag, i vad angår sådan utvidgning av lagstiftningen till nya områden, varom nyss nämnts, bör tills vidare anstå. Vid sådant förhållande har jag funnit, att jämväl den omfattande förändring av lagstiftningens uppdelning på författningar av olika natur, som innehålles i myntverkets förslag, lämpligen bör uppskjutas, liksom även den genomgående revisionen i sak av det redan för närvarande reglerade området.

Vid 1922 års riksdag framlade Kungl. Maj:t en proposition, nr 175, i vilken Kungl. Maj:t föreslog riksdagen förklara, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, vilka slag av vågar må kunna justeras såsom lagliga vägningsredskap. Till grund för propositionen låg mynt- och justeringsverkets ovan nämnda förslag till nya författningar angående mått och vikt.

Riksdagen biföll propositionen.

1922 års
riksdag.

1923 års
riksdag.

Vid 1923 års riksdag framlade Kungl. Maj:t en proposition, nr 169, i vilken Kungl. Maj:t föreslog riksdagen förklara, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de storheter, för vilka längdmått, målkärl och vikter må kunna justeras såsom lagliga redskap för mätning och vägning.

Jämväl denna proposition blev av riksdagen bifallen.

1924 års
riksdag.

Vid 1924 års riksdag framlades i proposition, nr 191, förslag, att riksdagen måtte förklara,

a) att det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de storheter, för vilka rammått må kunna justeras som lagliga redskap för mätning av ved i travat mått, och b) att det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de storheter, dock minst 1 kubikmeter, för vilka rymdmått må kunna justeras som lagliga redskap för mätning av ved i stjälpått.

Även denna proposition blev av riksdagen bifallen.

Sedermera har mynt- och justeringsverket med skrivelse den 1 juli 1926 till finansdepartementet avlämnat förslag till lag om mått och vikt m. fl. författningar, vilket sistnämnda förslag utgör en överarbetning och fullständigande av 1918 års förslag.

Utskottet.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att förslag till en genomgripande revision av gällande bestämmelser om mått och vikt av mynt- och justeringsverket framlagts för Kungl. Maj:t år 1918 och att förslaget därefter undergått omarbetning men att ett genomförande av myntverkets förslag sedermera ansetts böra tillsvidare anstå. Därjämte giver redogörelsen vid handen, att riksdagen genom särskilda beslut åren 1922, 1923 och 1924 åt Kungl. Maj:t överlätit att bestämma dels vilka slags vågar må kunna justeras såsom lagliga vägningsredskap, dels de storheter, för vilka längdmått, målkärl och vikter må kunna justeras såsom lagliga redskap för mätning och vägning, dels ock de storheter, för vilka rammått må kunna justeras såsom lagliga redskap för mätning av ved i travat mått, och de storheter, dock minst 1 kubikmeter, för vilka rymdmått må kunna justeras som lagliga redskap för mätning av ved i stjälpått.

I motionen har såsom exempel på lagens ofullständighet anförts, att s. k. toleransvågar, vilka begagnas bl. a. för erhållande av en möjligast exakt på förhand bestämd vikt, äro av sådan konstruktion, att de icke enligt lagen äro berättigade till godkännande.

Med anledning härav vill utskottet meddela följande. Ifrågavarande vågtyper tillhöra den kategori för speciella ändamål avsedda redskap, vilka äro avsedda att å fabriker eller lagerlokaler användas för uppvägning av en viss bestämd vikt i och för paketering eller kontrollvägning. Vågarna äro i princip konstruerade såsom skjutviktsvågar utan gradering å skjutviktsstången, kombinerade med en pendelväg, vars skala endast upptager ett nollstreck och

eventuellt på bägge sidor om detta delstreck, angivande tolerans över och under den rätta vikten. Genom beslut den 31 januari 1930 har Kungl. Maj:t medgivit, att vågar av ifrågavarande typer av visst fabrikat må justeras för att användas såsom lagliga vägningsredskap; dock att vågarna icke må brukas i allmänna handeln utan endast i fabriker eller lagerlokaler eller å därmed jämförliga ställen vid paketering eller för kontrollvägning eller annat liknande syfte.

I anledning av vad i mynt- och justeringsverkets utlåtande anförts därom, att behov av nya målkärl för sprithantering om 2 och 4 centiliter samt mätapparater för bensinhandeln om 15, 185, 190 och 195 liter föreligger vill utskottet meddela, att enligt kungl. kungörelsen den 21 februari 1930, nr 34, angående ändrad lydelse av § 20 mom. 1 förordningen om mått och vikt för mätning av våta varor numera må justeras jämväl målkärl å bl. a. nu nämnda rymder, i följd varav, jämlikt mom. 2 av samma paragraf, jämväl mätapparater för sådana rymder kunna godkännas till justering.

Ehuru utskottet delar uppfattningen att behov föreligger av en ny och tidsenlig lagstiftning på området, anser dock utskottet icke lämpligt att nu hos Kungl. Maj:t begära utredning i ärendet. Det bör nämligen kunna förväntas, att ifrågavarande utredningsarbete återupptages utan framställning från riksdagens sida, när klarhet vunnits om frågans internationella läge och förutsättningarna i övrigt för dess lösning.

Utskottet får fördenskul hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 april 1930.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman*, *Frändén*, *Thorberg*, *Österström*, *Hagman*,* *Granström*,* *Tamm** och *Norman*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Magnusson* i Skövde, *Hage*,* *Ros*, *Jeppsson*,* *Johanson* i Hallagården. *Andersson* i Rasjön och *Hedvall*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Kungl. Mynt- och justeringsverket.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Jämlikt Kungl. Maj:ts befallning den 31 januari 1930 får mynt- och justeringsverket härmed vördsammast överlämna nedanstående yttrande rörande av herr Weibull inom andra kammaren väckt motion nr 263 angående ny lagstiftning om mått och vikt.

Såsom i motionen finnes relaterat utkom i Sverige nu gällande förordning om mått och vikt den 9 oktober 1885 i samband med metersystemets obligatoriska införande i landet. Därmed upphävdes den tidigare förordningen av den 22 november 1878. 1885 års förordning innehåller till en början ett fastställande av enheterna för längdmått, ytmått och rymdmått samt vikt. Då vid denna tidpunkt ingen handel med varor, som icke kunde mätas med sådana mått eller vägas, förefanns, upptogs givetvis inga andra enheter. Sedan denna tid har emellertid en stor industriell utveckling skett och alldeles speciellt på elektroteknikens område. Sålunda försäljes numera exempelvis elektrisk energi efter kilowattår, kilowatt-timmar o. s. v. utan att i svensk lag finnes definierat, vad som skall förstås med dessa myckenheter. Elektriska glödlampor försäljes med uppgift om ljusstyrka i s. k. normalljus, men icke heller denna enhet, varav en mångfald olika finnas, är lagligen definierad. Stenkol och annat bränsle försäljes efter sitt bränslevärde i kalorier, men även på denna enhet saknas definition. Motorer försäljes med uppgift om visst hästkraftantal o. s. v.

I ett flertal andra länder har man ansett nödigt att i lag definiera alla dessa enheter. I vårt land har man i de flesta fall accepterat de definitioner, som undan för undan fastställts vid vetenskapliga kongresser, men på flera områden har icke internationellt ernåtts någon enighet. Så har exempelvis värmeenheten, kalorien, icke blivit fastslagen i avseende på den temperatur, till vilken densamma skall hänföras.

Även om man icke kan säga, att bristen på lagligen definierade enheter hittills vållat några svårare olägenheter, så föreligger emellertid uppenbarligen en ofullständighet i förordningen, som mycket väl kan tänkas bliva av stor betydelse, och i varje fall måste erkännas, att förordningen icke motsvarar nutida förhållanden.

Art. 2 i 1885 års förordning innehåller allmänna bestämmelser angående justering och omjustering av redskap för vägning och mätning. Särskilt har § 5 i denna artikel genom sin oklara formulering givit anledning till synnerligen stora svårigheter och förorsakat missförhållanden, varpå det i motionen anförda fallet rörande en bensinmätare i Malmö utgör ett talande exempel.

§ 7, innehållande föreskrifter rörande redskaps omjustering, har på grund därav, att den icke är anpassad efter nutida förhållanden, likaledes givit anledning till våra missförhållanden, av vilka det mest framträdande torde vara, att vågar, som en gång undergått justering, icke senare äro underkastade någon obligatorisk kontroll. I motionen anføres, att mynt- och justeringsverket företagit en utredning rörande tillståndet av i landet använda butiksvågar. Då denna utredning, som verkställdes under år 1928, för nu föreliggande fråga synes vara av stort värde, vill verket här nedan framlägga huvudresultaten av densamma.

Undersökningen, som utfördes uteslutande av verkets tjänstemän, planlades så, att inom ett flertal olika städer såsom Stockholm, Västerås, Uppsala, Falun, Norrköping, Malmö, Hälsingborg, Lund m. fl. utvaldes vissa affärsgator, efter vilka samtliga därstädes befintliga vågar undersöktes. Likaså undersöktes samtliga vågar i en del saluhallar o. s. v.

Då verket redan från början hade anledning förmoda, att vissa modernare vågtyper på grund av sin mera komplicerade konstruktion skulle visa sig mera ömtåliga i den dagliga driften än de äldre, enklare vågtyperna, gjordes noggranna anteckningar om vågarnas fabrikat, konstruktion, justeringsår m. m. Det visade sig också härvid, att de äldre vågtyperna, de s. k. balans- och taffelvågarna, avsevärt bättre motstodo de i allmänna handeln förekommande påfrestningarna än de s. k. pendelvågarna och liknande. I siffror uttryckta voro resultaten:

<i>Balansvågar</i>	uppvisade en kassationsprocent av 18 %
<i>Taffelvågar</i>	» » » » 25 %
<i>Pendelvågar</i>	» » » » 54 %

Vågarna ansågos kasserade, då deras felvisning var större än den i lag tillåtna.

Då mynt- och justeringsverket ansåg, att dessa förhållanden voro så otillfredsställande, att de icke kunde få fortfara, har verket gått i författning om utarbetande av förslag till nya bestämmelser rörande vågar, och har verket därvid samarbetat med en kommitté sammansatt av representanter för vågfabrikanter, justerare och Sveriges köpmannaförbund. Arbetet har fortskridit så långt, att bland alla parter full enighet är nådd rörande behovet av nya bestämmelser ävensom beträffande deras allmänna innebörd. Det återstår sålunda att närmare utforma förslaget i detalj, varefter det är verkets avsikt att ingå med detsamma till Kungl. Maj:t.

Art. 3 innehåller bestämmelser rörande längdmått. § 8 har verket funnit ofullständig så till vida, att endast mätstockar och mätskalor samt mätkedjor och mätband kunna justeras, men däremot icke särskilt inom trävaruhandlingen använda längdmättningsapparater, såsom klovar m. m. § 9 anger vilka mätstockar och mätskalor, som få justeras, men enligt verkets åsikt äro bestämmelserna härom alltför snäva. Sålunda kunna inga längre mätstockar än 2 m. justeras, varför vissa industrier tvingas att använda ojusterade redskap även när så icke borde vara lagligen tillåtet. Detta har fört bland annat till den egendomliga konsekvensen, att exempelvis ett sågverk blivit ådömt böter för innehav av ojusterad mätstock, graderad i engelska fot, men en virkeshandlande frikänd för användning av ojusterad mätstock å 6 meter, enär den sistnämnda icke kan justeras, under det att den förra är justerbar enligt kungörelsen den 31 december 1914.

Art. 4, om målkärl för torra varor samt om vedmått, har undergått talrika förändringar och senast år 1925, då möjlighet gavs att justera även mätapparater, varjämte särskild förordning angående vedmått utfärdades. Dithörande paragrafer hava sedan dess i stort sett visat sig ändamålsenligt formulerade.

Art. 5, om målkärl för våta varor, har däremot berett avsevärda svårigheter. I den ursprungliga förordningens § 20 upptogos följande målkärl såsom justerbara, nämligen 30, 20, 10, 5, 2 och 1 liter, 5, 2 och 1 deciliter samt 5 centiliter. På grund av behov, som uppstått huvudsakligen inom handeln med spirituosa, hava sedan undan för undan införts nya tillåtna målkärl, och nu gällande § 20

(S. F. Nr 258/1925) upptager följande justerbara rymder, 1 hektoliter, 50, 30, 25, 20, 10, 5, 2 och 1 liter, 5, $3\frac{1}{3}$, 3, 2, $1\frac{2}{3}$ och 1 deciliter samt 5 och $2\frac{1}{2}$ centiliter. Mätapparater kunna justeras dessutom för samma myckenheter. Rörande målkärl för mjölk finnes dessutom särskilt stadgat.

Efter senaste ändring av paragrafen, år 1925, hava emellertid nya behov av målkärl tillkommit. Sålunda erfordras nu för sprithanteringens målkärl för 2 och 4 centiliter, varjämte bensinhandeln önskar justerbara mätapparater för 15 liter samt för 185, 190 och 195 liter, varom framställningar gjorts till Kungl. Maj:t. Vidare hava apparater för kontinuerlig mätning av bensin tillkommit, vilka icke äro justerbara enligt nuvarande bestämmelser.

Verket anser för sin del, att då inom en näring eller industri uppkommer ett behov att kunna med laga mått uppmäta en viss myckenhet, så böra också för detta ändamål passande målkärl och mätapparater kunna justeras, men detta innebär icke, att dylika mått böra få brukas i allmänna handeln. Verket har sålunda ansett, att i § 20 endast böra upptagas sådana myckenheter, som för den allmänna handeln äro av betydelse, varjämte paragrafen bör kompletteras med en generell bestämmelse, att för användning endast för speciella ändamål såsom vid handel med sprit- och maltdrycker, eldfarliga oljor och liknande må justeras målkärl och mätapparater även för andra myckenheter, och har verket föreslagit, att med hänsyn till de ofta snabbt växlande behoven bestämmänderätten beträffande dessa senare målkärl och mätapparater skulle tillkomma mynt- och justeringsverket. Framställning härom till Kungl. Maj:t gjordes av verket den 22 december 1928. Ärendet har ännu icke slutbehandlats hos Kungl. Maj:t. Då mynt- och justeringsverket i samband med denna framställning, som utgör svar å ett antal remisser, närmare framhållit de olägenheter, som vidlåda den nuvarande ordningen för justeringsärendenas avgörande, bifogas härmed en avskrift av densamma.

Art. 6, om vikter, har på det hela taget icke berett några större svårigheter för den industriella utvecklingen, dock har på senaste året vissa konstruktioner framkommit, som icke äro förutsedda i förordningen, och om vilkas godkännande ansökan är inneliggande hos Kungl. Maj:t.

Art. 7 innehåller bestämmelser om vågar. På detta område har under särskilt det senaste decenniet den industriella utvecklingen varit oerhörd livlig, varav följden blivit, att § 27, som innehåller förteckning över de slag av vågar, som få justeras för användning i allmänna handeln, måst ändras. Nu gällande lydelse av denna paragraf återfinnes i kungl. förordningen den 18 juni 1925. (S. F. Nr 258/1925.) Trots att denna paragraf så nyligen moderniserats, hava dock under senaste tiden inkommit ett betydligt antal ansökningar om godkännande av i denna paragraf ej förefintliga nya vågtyper. I allmänhet måste emellertid sägas, att dessa vågar äro av mindre betydelse och ofta olämpliga för vanligt handelsbruk i öppna bodar m. m., men däremot för vissa speciella ändamål av synnerligen stort värde. Hit höra de av motionären anförda s. k. toleransvägarna.

Verket har för sin del ansett, att även beträffande vågar en differentiering bör göras mellan vågar, tillåtna i allmänna handeln och sådana, som böra tillåtas endast för speciella ändamål. I likhet med vad ovan framhållits beträffande målkärl anser verket, att godkännande av det senare slaget av vågar bör för vinnande av större smidighet i anpassningen efter de industriella behoven överlämnas till verket.

Art. 8 handlar om riktigheten av mättnings- och vägningsredskap samt om

sättet för deras justering. Denna artikel torde särskilt med avseende på de i § 35 upptagna känslighetsbestämmelserna för vågar vara i stort behov av en omarbetning, i det att enligt verkets åsikt dessa bestämmelser i vissa fall synas hinderliga för tekniken genom onödigt stränghet och i andra fall genom allt för stora tillåtna remedier möjliggöra justering av mer eller mindre underhaltiga redskap, något som även motionären påvisat. Det synes dessutom verket en olägenhet, att de svenska bestämmelserna i vissa fall äro lindrigare än de i Tyskland gällande, enär därifrån sålunda till vårt land kunna exporteras vågar, som inom det egna landets kasserats. I huru stor utsträckning detta skett och sker undandraget sig verkets bedömande, men verket har ingen anledning betvivla riktigheten av de i motionen härom gjorda uttalandena.

Artiklarna 9, 10 och 11 hava i stort sett icke berett några svårigheter.

Såsom av det ovanstående framgår har verket funnit den nu gällande förordningen om mått och vikt i ett flertal viktiga punkter ofullständig och otidsenlig samt med hänsyn till de föråldrade bestämmelserna rörande mättnings- och vägningsredskaps konstruktion m. m. hinderlig för den industriella utvecklingen. De största hindren för denna senare ligga emellertid enligt verkets förmenande uti den brist på smidighet i anpassning efter behoven, som karakteriserar den nuvarande lagstiftningen. Det är tydligt, att en industri, som avser att bland sina tillverkningar upptaga exempelvis en ny vågtyp, vilken ej finnes upptagen uti förordningen, kan bliva avsevärt hindrad genom den långa omgång ett dylikt ärende måste genomlöpa hos myndigheterna. En framställning hos Kungl. Maj:t resulterar i remiss till mynt- och justeringsverket, som efter prövning av konstruktion m. m. har att avgiva yttrande till Kungl. Maj:t. Ofta måste detta yttrande för att bereda rum för den nya konstruktionen till följd av förordningens detaljerade tekniska bestämmelser, som icke äro anpassade efter nutida fabrikationsförhållanden, gå ut på ändring av den nuvarande förordningen. Dylika ändringar äro emellertid synnerligen betydelsefulla frågor och taga därför för sin behandling en avsevärd tid och ofta år i anspråk. Det ligger i öppen dag, att en industri icke kan vara betjänad med att vänta så lång tid med avgörandet av frågan, huruvida tillverkningen av ifrågavarande redskap skall upptagas eller ej, och i regel inträffar antingen att vederbörande helt avstår från tillverkningen eller ock utan godkännande tillverkar och försäljer dylika redskap. Härigenom utsläppas icke justerbara redskap i marknaden och komma där till användning i ojusterat skick, vilket med nuvarande lagstiftning synes kunna ske opåtalat.

Nu hava visserligen en del ärenden av denna natur avgjorts av Kungl. Maj:t genom resolutioner, varvid ärendenas behandling gått betydligt snabbare, men det torde vara klart, att ett anlitande av denna utväg i ett större antal fall skapar oreda och svaröverskådlighet, och småningom blir det snart sagt omöjligt för justerarna att kunna hålla reda på sådana undantagsbestämmelser, som resolutionerna i regel innebära.

Mynt- och justeringsverket kan vid detta tillfälle icke underlåta att framhålla justeringsverksamhetens stora betydelse för handel och industri. Redan i motionen har denna fråga belysts med en del talande exempel, och verket vill därtill endast foga några kompletteringar. Det har bland handlande och andra tyvärr utbrett sig den åsikten, att justeringen huvudsakligen varit en pålaga från statens sida till skydd för den köpande allmänheten, vilket givetvis har sin grund uti de varje år talrika bötesstraff, som ådömts innehavare av ojusterade vikter m. m. Denna uppfattning om justeringens innebörd är beklaglig,

enär enligt verkets erfarenhet justeringen är lika nödvändig och nyttig för att skydda handlanden för förluster genom felaktiga redskap. Vid den förut relaterade undersökningen av handelsvågar konstaterade verket, att i det stora övervägande antalet fall, då felaktiga vågar anträffats, dessa voro felaktiga till säljarens nackdel. Det var sålunda ingalunda ovanligt att påträffa vågar med större kapacitet, som vid 100 gr. belastning visade ett fel på 20 à 30 gram. Vad detta betyder exempelvis i en delikatessaffär, där dyrbara varor utminuterar hektogramvis så gott som oavbrutet, är lätt att beräkna. Det är även tydligt, att en affär, som inser den ekonomiska betydelsen av väljusterade redskap, kan hålla avsevärt billigare priser än konkurrenten och ändock erhålla samma förtjänst, ty allmänheten, som köper en viss myckenhet, kontrollerar sällan, om hon på det ena stället till följd av vågens felaktighet erhåller större kvantitet än på det andra. En välordnad justeringsverksamhet, reglerad framförallt genom en god och tidsenlig lagstiftning på området, är enligt verkets åsikt lika nyttig och nödvändig för industrien som för handlanden och den köpande allmänheten.

I motionen anföres, att knappast någon kulturstat har på ifrågavarande område en så gammal lagstiftning som vårt land. Till belysande härav vill mynt- och justeringsverket här nedan ange data för gällande lagar i några europeiska länder:

Tyskland:

Lag om mått och vikt den 30 maj 1908

Justeringsförordning den 8 november 1911 med talrika årliga ändringar.

Schweiz:

Lag om mått och vikt den 24 juni 1909

Justeringsförordning den 12 januari 1912.

Norge:

Lag om mått och vikt den 14 juli 1922.

Justeringsförordning den 15 december 1922.

Danmark:

Lag om mått och vikt den 4 maj 1907

Justeringsförordning den 12 november 1909.

Finland:

Lag om mått och vikt den 31 december 1921

Justeringsförordning den 29 april 1922.

England:

Lag om mått och vikt den 15 augusti 1904

Justeringsförordning den 27 augusti 1907.

Frankrike:

Lag om mått och vikt den 2 april 1919

Justeringsförordning den 26 juli 1919.

Av föreliggande motion framgår, att mynt- och justeringsverket vid upprepade tillfällen påtalat nödvändigheten av ny lagstiftning angående mått och vikt, och får verket för sin del ånyo, med åberopande av vad ovan anförts, betona vikten av att utredning i detta syfte snarast kommer till stånd. Då motionären ifrågasatt, att för avhjälpande av de största svårigheterna under den tid en utredning om ny lagstiftning kommer att pågå, på mynt- och justeringsverket överlåta avgörandet av sådana ärenden, vilka för speciella ändamål kunna vara av betydelse, vill verket framhålla, att verket i ovan omnämnda här bifogade underdåniga skrivelse av den 22 december 1928 till Kungl. Maj:t gjort framställning i berörda syfte.

Stockholm den 14 februari 1930.

ALF GRABE.

Torsten Swensson.

Avskrift.

Till Konungen.

Sedan till mynt- och justeringsverket för yttrande remitterats följande ansökningar rörande nya lagliga mätungs- och vägningsredskap, nämligen angående mätapparater för våta varor av ingenjören C. O. Wernström beträffande 2 och 4 centiliter, av A.-B. J. C. Ljungman och Irga Bolag beträffande 15 liter samt av A.-B. J. C. Ljungman beträffande 185, 190 och 195 liter samt angående vikter av Svenska Aktiebolaget Toledo, får verket, som anser, att dessa ansökningar lämpligen böra behandlas i ett sammanhang, härmed i underdånighet anföra följande:

Uti § 20 av Kungl. Maj:ts nådiga förordning om mått och vikt den 9 oktober 1885 stadgades, att målkärl för våta varor må justeras på 30, 20, 10, 5, 2 och 1 liter; 5, 2 och 1 deciliter samt 5 centiliter.

Åren 1914, 1915 och 1923 ändrades denna paragraf så att målkärl för 3 1/3, 3 och 1 2/3 deciliter samt för 25 liter fingo justeras (Sv. F. Nr 499, 1914, Nr 271, 1915 och Nr 75, 1923).

År 1925 ändrades denna paragraf ånyo, så att målkärl på 1 hektoliter, 50 liter och 2 1/2 centiliter ävenledes blevo justerbara, varjämte infördes bestämmelse om att mätapparater avsedda för alla justerbara myckenheter fingo justeras. Om mätapparater föreskrevs därjämte, att dessa skola vara av konstruktion och form, som av mynt- och justeringsverket godkänts, samt att desamma i övrigt skola vara underkastade de bestämmelser, som mynt- och justeringsverket meddelar.

Anledningen till att så täta förändringar av målkärlens tillåtna rymd måst företagas har varit, att för speciella industriella- eller handelsändamål behov uppstått att uppmäta olika rymder. Så hava målkärnen om 3 1/3, 3 och 1 2/3 deciliter uppstått såsom följd av sprithandeln, där behov förefanns att uppmäta 1/3 och 1/6 liter samt 3 deciliter, och målkärlet om 2 1/2 centiliter likaledes på grund av restauranternas utskänkning av spirituosa. 25, 50 och 100 liter hava uppstått för tillgodoseende av behov vid uppmätning av eldfarliga oljor.

I de nu föreliggande ansökningarna hava 2 och 4 centiliter målkärnen sin grund uti att Stockholms Restaurantaktiebolag börjat utskänka spirituosa uti dessa kvantiteter, varemot målkärnen om 15 liter och 185—195 liter bero på behov, som uppstått inom bensinhandeln.

Det synes mynt- och justeringsverket, att då inom en industri eller eljest uppstått ett verkligt behov av att med laga kraft kunna uppmäta en viss myckenhet, så böra ock härför avsedda målkärl kunna justeras. Blir så icke fallet, lägges antingen en mycket stark hämsko på industrien, eller ock kommer förordningen om att mätning skall ske med lagligen justerade målkärl att åsidosättas. Man tänke sig exempelvis bensindistribution uti 200 liters transportkärl, där till följd av bensinens eldfarlighet endast får ifyllas 195 liter. För uppmätning av denna kvantitet erfordras av laga målkärl ett å 100 liter, ett å 50, ett å 20 och ett å 5 liter, såframt icke först 200 liter uppmätts uti 100 liters kärl och därifrån avmätes 5 liter. I vilket fall som helst blir givetvis mätningen avsevärt mera tidsödande, än om en mätapparat med kärl om 195 liter finge justeras.

Att förordningen om mått och vikt åsidosattes till följd av att behövlige

rymdmått icke kunnat justeras inträffar så gott som dagligen, vilket synes dess mera betänkligt, som icke ens efter åtal vid domstol detta tyckes kunna beivras.

Mynt- och justeringsverket vill emellertid framhålla, att ovan gjorda uttalande om att för vissa handels- och industribehov behövlige målkärl böra kunna lagligen justeras icke innebär, att dylika målkärl skulle vara tillåtna uti allmänna handeln, i öppna bodar m. m. De för detta ändamål behövlige målkärlen synas verket vara upptagna redan uti den ursprungliga förordningen av 1885 med tillägg av kärl för 100 liter, 50 och 25 liter. Däremot hava de genom ändringarna av 1914, 1915 och 1925 tillkomna målkärlen om 3 1/3, 3, 1 2/3 deciliter samt 2 1/2 centiliter karaktär av för speciella ändamål behövlige målkärl.

Då nu utvecklingen med snabba steg tyckes fortskrida emot allt flera behövlige justerbara målkärl, synes det verket mest rationellt att företaga en uppdelning mellan sådana kärl, som få användas *uti allmänna handeln*, och sådana, som få justeras för att användas endast *för bestämda ändamål*. De förra böra vara till sin rymd uti förordningens § 20 uppräknade, under det att bestämmelser om de senare böra kunna göras smidigare än genom ändring av förordningen för att möjliggöra en anpassning efter de industriella behoven.

Fastställandet av de storheter, för vilka redskap för vägning och mätning få justeras, kunde ursprungligen ske först efter Riksdagens beslut. Genom bifall till Kungl. Maj:ts propositioner nr 175, 1922, och nr 169, 1923, har riksdagen emellertid medgivit, att det må ankomma på Eders Kungl. Maj:t att ensam bestämma om de storheter, för vilka vågar, längdmått, målkärl och vikter må kunna justeras såsom lagliga redskap vid mätning och vägning.

Att så allt framgent bör vara fallet beträffande de redskap, som skola användas uti allmänna handeln, synes verket uppenbart, men däremot vill verket ifrågasätta, huruvida icke utfärdandet av bestämmelser rörande sådana mätnings- och vägningsredskap, som endast avses för bestämda behov, lämpligen borde överlåtas åt mynt- och justeringsverket.

Förordningen den 9 oktober 1885 angående mått och vikt innehåller i sin ursprungliga avfattning detaljerade bestämmelser angående mätnings- och vägningsredskaps form m. m. Genom det ökade behovet av lämpliga och tidsbesparande redskap, hava ett stort antal dylika framkommit, vilka icke innefattades i den ursprungliga förordningen, varjämte den konstruktiva utvecklingen lett därhän, att den ursprungliga förordningens fordran på uppfyllande av detaljbestämmelser rörande konstruktion och form icke kunnat uppehållas. Efter ett flertal ändringar av förordningen och meddelande av ett stort antal dispenser från förordningen för att tillgodose speciella behov fann Eders Kungl. Maj:t slutligen lämpligt tilldela mynt- och justeringsverket befogenhet att till justering godkänna vissa redskap och att i samband därmed utfärda de närmare bestämmelser, som kunde bliva erforderliga. Så har verket erhållit befogenhet att godkänna konstruktionen av mätapparater för torra och våta varor, ett flertal olika slag av vågar, självmätande pumpar samt vissa vedmått.

Det synes verket, som om frågan om fastställandet av de storheter, för vilka mätnings- och vägningsredskap få justeras, nu genom utvecklingen kommit i samma läge som tidigare fastställandet av redskapens konstruktion. Allt tätare inkomma ansökningar om nya målkärl m. m. och allt mera specialiserade äro behoven.

Att nu återigen ändra förordningen genom att i § 20 införa ett antal nya justerbara rymder finner verket synnerligen olämpligt ur flera synpunkter. Dels torde de rymder, som nu äro ifrågasatta, icke behövas i form av målkärl, utan endast

för mätapparater, dels anser verket det principiellt oriktigt att för bruk i allmänna handeln godkänna ett så stort antal målkärl, som endast hava användning på ett visst begränsat område, och dels skulle genom ett dylikt förfarande verket tvingas att tillhandahålla samtliga justerare likare för en mängd nya rymdmått, vilka han sällan eller aldrig komme i tillfälle att använda, något som återigen skulle medföra ej oansenliga onödiga kostnader. Slutligen må ock framhållas, att även om § 20 ändrades för att nu tillgodose behovet, så kan med visshet förutsägas att inom en nära framtid nya och berättigade krav på målkärl eller mätapparater av andra rymder framkomma, som skulle orsaka nya ändringar i paragrafen.

I detta sammanhang tillåter sig mynt- och justeringsverket framhålla, att även för längdmätning behov av nya, för närvarande ej justerbara redskap framkommit. Så användas exempelvis inom trävarurörelsen måttstockar om 6 meters längd, som enligt nu gällande bestämmelser ej äro justerbara. Nyligen har till och med genom en Svea Hovrätts dom en person fällts till ansvar för användande av dylikt mått. Det är ju visserligen sant, att förekommande längder *kunna* uppmätas genom användande av exempelvis 2 meters måttstockar, som äro justerbara, men det förefaller verket meningslöst, att icke den för trävarurörelsen så praktiska 6 meters måttstocken skall kunna justeras. Vidare skulle den ur vissa synpunkter fördelaktiga form på kontrollvikter för undersökning av vågars riktighet, varom Svenska Aktiebolaget Toledo gjort framställning, kunna av verket för detta speciella ändamål godkännas, varemot en ändring av förordningen angående formen å handelsvikter skulle hava till följd, att dylika vikter finge användas i allmänna handeln, vilket icke synes verket lämpligt.

Verket vill vidare erinra om, att verket den 10 februari 1927 hemställt om sådan ändring av förordningen om mått och vikt, att möjlighet till justering gives även för längdmätningsapparat.

Enär dylika för speciella behov godkända mätnings- och vägningsredskap dels kunna bli av mera komplicerad konstruktion än den, som för allmänna handelsredskap är påkallad, och dels på grund av sitt användningssätt kunna bli i hög grad utsatta för pårestning, synes det verket lämpligt, att för dylika redskap icke fixeras en bestämd omjusteringsperiod, utan att rättighet gives åt verket att fastställa den tid, inom vilken omjustering skall ske. Denna tid bör dock icke i något fall överstiga den tid, efter vilken allmänna mätnings- och vägningsredskap av motsvarande art skola omjusteras.

I detta sammanhang finner verket ävenledes lämpligt framhålla, att den omjusteringsplikt, som enligt nuvarande bestämmelser är föreskriven för målkärl, i allmänhet icke är behöfvlig för målkärl av porslin eller glas, enär någon formförändring icke behöver befaras utan att samtidigt målkärlat bliver obrukbart.

Beträffande verkställandet av justeringen å här ifrågasvarande specialredskap torde för undvikande av extra kostnader för likare m. m. samt med hänsyn till dylika redskaps ofta komplicerade konstruktion böra föreskrivas, att sådan justering skall verkställas av mynt- och justeringsverket eller av justerare, som därtill av verket särskilt förordnas.

Med hänvisning till vad ovan anförts får mynt- och justeringsverket i underdånighet hemställa, att §§ 5, 6, 7, 8, 20, 33 och 39 i förordningen om mått och vikt den 9 oktober 1885 (nr 62) samt § 2 i kungörelsen den 31 december 1914 (nr 503) angående användande av andra än metriska mått vid virkeshandel och trävarurörelse måtte erhålla följande ändrade lydelser:

Förordningen den 9 oktober 1885 (nr 62)

§ 5.

3. Justering uppdrag.

Justering och stämpling av allmänna mättnings- och vägningsredskap verkställes av därtill lagligen förordnad justerare med biträde av medhjälpare, som under hans tillsyn arbetar, eller av mynt- och justeringsverket.

§ 6.

Mättnings- och vägningsredskap meddelas.

Dock må mynt- och justeringsverket utöver vad i denna förordning eller genom särskilda förordningar i ämnet är stadgat äga befogenhet att, om för tillgodoseende av speciella behov inom handel eller eljest så anses erforderligt, till justering eller stämpling godkänna mättnings- och vägningsredskap av annan form, indelning och konstruktion eller av annat material samt inrättade för andra myckenheter, än vad i nämnda förordningar är stadgat; och skall verket likaledes äga fastställa remedier och avgifter för justering och stämpling av dylika redskap i närmaste anslutning till gällande bestämmelser härutinnan. För på detta sätt godkända redskap för speciella ändamål må mynt- och justeringsverket jämväl fastställa den tid, efter vilken omjustering skall ske; denna må dock ej överstiga den tid, som enligt § 7 är fastställd för mättnings- och vägningsredskap av motsvarande art. Justering eller stämpling av i denna punkt avsedda redskap skall verkställas vid mynt- och justeringsverket eller av den justerare, som därtill av verket erhållit särskilt uppdrag.

§ 7.

2. Mått och vikter vart tredje år.
Målkärl, helt förfärdigade av glas eller porslin, ävensom vikter, som understiga ett decigram, äro ej underkastade den omjustering, varom i denna punkt är sagt; börande dock kasseras.

§ 8.

De längdmått mätband.

För längdmätning må jämväl justeras särskild mätapparat. Sådan apparat skall vara av form, indelning och konstruktion, som mynt- och justeringsverket godkänt, samt i övrigt vara underkastad de bestämmelser, som mynt- och justeringsverket meddelar.

§ 20.

1. Allmänna målkärl för våta varor må justeras på 100, 50, 30, 25, 20, 10, 5, 2 och 1 liter; 5, 2 och 1 deciliter samt 5 centiliter ämne.
2. Oförändrad.

§ 33.

4:o andra målkärl av metall samt målkärl av porslin eller glas:

på 2 hektoliter och därunder	
till och med 5 liter	0,005
» 2 och 1 liter	0,008
» 5 och 2 deciliter	0,01
» 1 deciliter och därunder	0,02

§ 39.

Stämpling av mätnings- och vägningsredskap, som vid justering godkännes, sker medelst anbringande av

dels kronomärke, föreställande en kunglig krona

dels årtal

dels ock å *allmänna mätnings- och vägningsredskap* justeringsdistriktets nummer, eller, då justering verkställs hos mynt- och justeringsverket, tecknet MJV samt å *precisionsredskap* en sexuddig stjärna, eller då justering verkställs av justerare, som därtill av verket erhållit uppdrag, justeringsdistriktets nummer och en femuddig stjärna.

För speciella behov godkända mätnings- och vägningsredskap stämplas på motsvarande sätt.

Kungörelsen den 31 december 1914 angående användande av andra än metriska mått vid virkeshandel och trävarurörelse. (Nr 503)

§ 2.

De längdmått mätband.

För längdmätning må jämväl justeras särskild mätapparat. Sådan apparat skall vara av form, indelning och konstruktion, som mynt- och justeringsverket godkänt, samt i övrigt vara underkastad de bestämmelser, som mynt- och justeringsverket meddelar. Stockholm den 22 december 1928.

Alf Grabe.

Torsten Swensson.